

Ad quam dicendum, quod fides non est de hac hostia nisi rite consecrata; sed quod hæc hostia sit rite consecrata, hoc est humane æstimationis: & ex hac parte potest accidere error in latia.

ARTICULUS II.

Utrum fides possit esse de visis.

2. 2. quæst. 1. art. 4. 5. & de ver. quæst. xv. art. 9.

1. Ad secundum sic proceditur. Videtur quod fides sit de visis. I. Corinth. xiiii. 12. *Videmus nunc per speculum in ænigmate*: & loquitur ibi de fide: ideo fides est visio. Ergo creditur sunt visis.

2. Præterea. Lumen fidei se habet ad articulos sicut lumen naturale ad principia naturaliter cognita. Sed lumen naturale facit videre principia per se nota. Ergo & lumen fidei facit videre articulos.

3. Præterea. Intelligere, videre est. Sed oportet eum qui audit, intelligere quæ dicuntur, ad hoc quod credat. Ergo fides, quæ ex auditu est, de visis est.

4. Præterea. Prophetia visionis causa est. Sed fides, & prophetia in idem concurrant, ut supra dictum est. Ergo fides de visis est.

5. Præterea. Id quod est materiale in objecto fidei, est res creata, ut dictum est. Sed res illa creata visui humano subjacet etiam sensibili, sicut passio. Ergo cum fides sit de toto objecto suo, fides de visis erit.

Sed contra. Hebr. xi. 1. *Fides est argumentum non apparentium*. Ergo non est de visis.

Præterea. *Deum nemo vidit unquam*: Joan. 1. 18. Sed fides proprie est de Deo. Ergo fides est de non visis.

Præterea. Fides gignit spem: (1) Glossa Matth. 1. Sed spes est de non visis, Roman. viii. Ergo & fides.

QUÆSTIUNCULA II.

1. Uterius. Videtur quod fides possit esse de scitis. Deum enim esse, est creditum. Sed hoc est scitum, quia demonstrative probatum est. Ergo fides est de scitis.

2. Præterea. Unum de generantibus scientiam est doctrina. Sed fides, quantum ad distinctionem credendorum, est per doctrinam, quia fides ex auditu est: Rom. x. Ergo fides est de scitis.

3. Præterea. Omne illud ad quod habetur ratio probans, est scitum. Sed ad ea quæ sunt fidei, potest haberi ratio probans: I. Petr. iiii. 15. (3) *Parati semper ad reddendum rationem de ea quæ in vobis est fide, & spe*: & Commentator super 1. cap. de Div. Nom. dicit, quod ratio est prior auctoritate: & Richardus de Sancto Victore (a) dicit, quod ad nullam veritatem probandam deficit ratio. Ergo fides est de scitis.

4. Præterea. Omnis probatio convincens intellectum ad assentiendum, facit scientiam. Sed ad assentiendum his quæ sunt fidei, convincitur intellectus per miracula, sicut supra dictum est de demonibus. Ergo fides est de scitis.

Sed contra. Scientia ex intellectu principiorum causatur. Sed de his quæ fides credit, non possumus

(1) Nicolai: ut dicit Glossa. (2) Al. creditum, (3) Vulgata: *Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea quæ in vobis est spe*. (4) Al. ignota. (5) In Vulgata deest *mea*.
Ex Edit. P. NICOL. (a) Hoc habet plenius Lib. I. de Trin. cap. iv.

habere intellectum fide manente, scilicet in statu viæ. Ergo fides non potest esse de scitis.

Præterea. Scientia est effectus rationis. Sed ea de quibus est fides, sunt supra rationem. Ergo de his quæ sunt fidei, non potest esse scientia.

Præterea. *Deum nemo vidit unquam*: Joan. 1. 18. Sed fides proprie de Deo est. Ergo est de non visis &c.

QUÆSTIUNCULA III.

1. Uterius videtur quod ea de quibus est fides, sint ignota. Quia secundum Gregorium, hom. xxvi. super Evang. apparentia non habent fidem, sed agnitionem. Sed ea quæ non habent agnitionem, sunt ignota. Ergo ea quæ fidem habent, ignota sunt.

2. Præterea. I. Corinth. 11. 9. *Oculus non vidit, & auris non audivit, & in cor hominis non ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se*. Sed quæcumque cognoscuntur, in cor ascendunt. Ergo fides, quæ est de prædictis, est de ignotis.

3. Præterea. Omnis nostra cognitio habet ortum a sensu, secundum Philosophos. Sed ea quæ cadunt sub fide, nullo modo possunt reduci ad cognitionem sensibilem. Ergo de eis non est cognitio aliqua.

4. Præterea. Omne quod cognoscitur, est præsens aliquo modo cognoscenti. Sed fides, ut dicit Augustinus, Lib. XIII. de Civ. Dei cap. iv. & Lib. de videndo Deo, seu epist. cxli. & serm. 1. in fer. 2. Paschæ, est de absentibus. Ergo ea quæ sunt fidei, sunt ignota.

Sed contra. Omnis habitus in potentia cognitiva existens facit cognoscere suum objectum. Sed fides est in cognitiva potentia existens sicut in subjecto, ut prius dictum est, dist. xxiii. quæst. 1. art. 3. Ergo ea quæ sunt fidei, aliquo modo cognoscuntur.

Præterea. Infidelitas est (4) ignorantia, ut patet 1. Tim. 1. 13. *Miseri cordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate (5) mea*. Ergo fides est cognitio; & ita credita sunt cognita.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam quæstionem, quod visio, proprie loquendo, est actus sensus visus; sed propter nobilitatem istius sensus translatus est nomen visionis ad actus aliarum potentiarum cognitivarum secundum similitudinem ad sensum visus. Potest ergo attendi similitudo quantum ad genus cognitionis tantum; & sic largo modo, & improprie omnis cognitio visio dicitur; & secundum hoc fides est de visis utcumque, sicut Magister dicit, non quidem visu exteriori, sed interiori. Potest etiam ulterius attendi hæc similitudo non solum quantum ad genus cognitionis, sed etiam quantum ad modum cognoscendi. Modus autem quo sensus visus videt, est in quantum species visibilis in actu per lumen formatur in visu: unde transferendo nomen visionis ad intellectum, proprie intelligendo, videmus quando per lumen intellectuale ipsa forma intellectualis fit in intellectu nostro; sive illud lumen sit naturale, sicut cum intelligimus quidditatem hominis, aut alius huiusmodi; sive sit supernaturale, sicut quo Deum in patria videbimus. Et ulterius videri per in-

intellectum dicuntur illa complexa quorum cognitio ex prædicta visione consurgit; sicut per lumen naturale videmus principia prima, quæ cognoscimus statim, ut terminos; sive per lumen supernaturale, sicut est visio prophetiæ. Et ulterius etiam ea quæ in ista principia resolvere possumus, per rationem dicuntur videri, sicut ea quæ scimus demonstrative probata. Et secundum hoc patet quod fides non potest esse de visis: quia forma illa intelligibilis quæ principaliter est objectum fidei, id est Deus, formationem intellectus nostri subterfugit, & non est ei pervius in statu viæ, ut dicit Augustinus. Nec iterum ea quæ sunt fidei, ad principia visa reducere possumus demonstrando.

Ad primum ergo dicendum, quo visio accipitur ibi large secundum primum modum.

Ad secundum dicendum, quod termini principiorum naturaliter notorum sunt comprehensibiles nostro intellectui: ideo cognitio quæ consurgit de illis principijs, est visio: sed non est ita de terminis articulo- rum. Unde in futuro, quando Deus videbitur per essentiam, articuli erunt ita per se noti, & visi, sicut modo principia demonstrationis.

Ad tertium dicendum, quod fidem præcedit intellectus, quo intelligimus quid significatur per nomen, & non quo intelligimus quid sit res ipsa: quia nomina ex effectibus imponuntur.

Ad quartum dicendum, quod prophetia respicit temporale quasi proprium objectum, quod intellectu comprehendi potest: & ideo prophetia est visio.

Ad quintum dicendum, quod de eo quod est materiale in objecto fidei, scilicet incarnatio, non est fides, nisi secundum quod stat sub illo formali; sicut visus non est de colore nisi secundum quod stat sub lumine: & sic non cadit sub visu corporali, nec intellectuali.

SOLUTIO II.

Ad secundam quæstionem dicendum, quod fides, ut dictum est, comparatur ad aliquid dupliciter, scilicet per se, & per accidens. Et quod per se pertinet ad fidem, pertinet ad eam semper, & ubique: ideo quod pertinet ad fidem ratione huius, vel illius, non est fidei per se, sed per accidens. Sic ergo quod simpliciter humanum intellectum excedit, ad Deum pertinens, nobis divinitus revelatum, per se ad fidem pertinet; quod autem excedit intellectum huius, vel illius, & non omnis hominis, non per se, sed per accidens ad fidem pertinet. Ea autem quæ omnem humanum intellectum excedunt, non possunt per demonstrationem probari, quia demonstratio in intellectu principiorum fundatur: & ideo huiusmodi non possunt esse scita; sed quædam quæ sunt præcedentia ad fidem, quorum non est fides, nisi per accidens, in quantum scilicet excedunt intellectum illius hominis, & non hominis simpliciter, possunt demonstrari, & sciri; sicut hoc quod est Deum esse; quod quidem est creditum quantum ad eum cujus intellectus ad demonstrationem non attingit: quia fides, quantum in se est, ad omnia quæ fidem concomitantur, vel sequuntur, vel præcedunt, sufficienter inclinatur.

Et per hoc patet solutio ad primum.

Ad secundum dicendum, quod fides determinatur per auditum doctrinæ proponentis quid evitandum sit, & quid tenendum sit, sed non probantis propositum: & ideo scientiam talis doctrina non facit.

(6) Al. ut quid Deus dixit. (7) Al. deest ideo. (8) Al. omittitur est. (9) Al. hominum.

Ad tertium dicendum, quod ratio humana præcedit auctoritatem humanam, & ratio divina præcedit auctoritatem divinam, cui fides innititur: unde fides nostra ita se habet ad rationem divinam qua Deus cognoscit, sicut se habet fides illius qui supponit principia subalternatæ scientiæ a scientia subalternante, quæ per propriam rationem illa probavit. Unde Apostolus non monet humanam rationem inducere ad probandum fidem, sed divinam, (6) ut ostendatur quod Deus dixit; humanam autem ad defendendum, ut per eam ostendatur quod ea quæ fides præsupponit, non sunt impossibilia; non autem ita quod sufficienter per rationem humanam ea quæ fidei sunt, probari possint. Et ideo verbum Richardi intelligendum est de probatione non sufficienti, sed aliquo modo persuadenti.

Ad quartum dicendum, quod argumenta quæ cogunt ad fidem, sicut miracula, non probant fidem per se, sed probant veritatem annuntiantis fidem: & ideo de his quæ fidei sunt, scientiam non faciunt.

SOLUTIO III.

Ad tertiam quæstionem dicendum, quod ad perfectam rationem cognitionis intellectivæ tria requiruntur. Primo quod id quod cognoscitur, intellectui proponatur; secundo quod intellectus illis adhæreat; tertio quod ea videat. Ea ergo quæ fidei sunt, intellectui proponuntur non quidem in seipsis, sed quibusdam verbis, quæ ad eorum expressionem non sufficiunt, & quibusdam similitudinibus ab eorum representatione deficientibus; & (7) ideo dicuntur cognosci in speculo, & in ænigmate. Et propter hoc non videtur proprie loquendo, sed tamen intellectus assentit eis: & propter hoc imperfecte cognoscuntur, nec omnino ignorantur.

Ad primum ergo dicendum, quod Gregorius loquitur de agnitione perfecta, quæ visionem includit.

Ad secundum dicendum, quod in cor ascendit quod per operationem cordis formari potest; & hoc (8) est quod videtur: & per istum modum quæ præparavit Deus diligentibus se, in cor hominis non ascendunt.

Ad tertium dicendum, quod cognitio fidei ortum habet a sensu, in quantum significationes (9) nominum, quæ proponuntur a sensibus, cognovit; sed hæc deficient a representatione ejus circa quod est fides proprie: ideo fides non habet cognitionem perfectam.

Ad quartum dicendum, quod illud proprie dicitur præsens cuius essentia intellectui, vel sensui præsentatur: & quia hoc facit visionem, ideo dicit Augustinus, quod videntur præsentia, sed creduntur absentia: & propter hoc etiam fides assimilatur auditui, quia de absentibus est, sicut auditu cognoscimus quæ, cum sint absentia, nobis recitantur.

ARTICULUS III.

Utrum necessarium sit homini credere aliquid cujus non habet scientiam.

2. 2. quæst. 11. art. 3. & 10. & de ver. quæst. xiv. artic. 10.

1. Ad tertium sic proceditur: Videtur quod non sit necessarium quod homo credat aliquid cu-

cujus non habet scientiam, neque visionem, super naturalem rationem existens. Nulli enim rei perfecte providetur, nisi sibi conferantur ea per quæ potest in finem suum devenire. Sed humanæ naturæ in sua creatione sufficienter divina providentia providit. Ergo ei tribuit ea per quæ possit in finem suum tendere; & ita videtur quod ratio naturalis sufficienter hominem in finem ordinet; & ita non oportet quod aliqua supra rationem credat.

2. Præterea. Ultimus finis nostræ vitæ est Deus, in quantum est summum bonum. Sed aliquid esse summum bonum, est probatum per rationem naturalem. Ergo non oportuit aliquid aliud credere supra rationem naturalem ad ordinationem hominis in finem.

3. Præterea. Sapientia divina in infinitum nostram rationem excedit. Ergo infinita sunt in sapientia Dei quæ nostram rationem excedunt. Sed non de omnibus illis possumus habere cognitionem. Ergo pari ratione nec de aliquibus quæ supra rationem sunt: quia de similibus est idem iudicium.

Sed contra. Ubi est altior vita, debet esse altior operatio vitæ. Sed vita gratiæ est altior quam vita naturæ. Ergo & cognitio gratiæ debet excedere cognitionem naturæ, cum cognitio sit operatio vitæ.

Præterea. *Fides est substantia sperandarum rerum.* Hebr. xi. 1. Sed ea quæ speramus, sunt supra rationem: quia *oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum.* I. Corinth. 11. 9. Ergo & fides debet esse de his quæ sunt supra rationem.

QUÆSTIUNCULA II.

1. Ulterius. Videtur quod credere his quæ non videmus, non sit laudabile, neque meritorium. Quia *qui cito credit, levis est corde,* ut dicitur Eccli. xi. 4. Sed qui credit his quæ nullo modo videt, nimis cito credit. Ergo magis est vituperandus quam laudandus.

2. Præterea. Abnegare rationem, quæ est nobilissimum eorum quæ in nobis sunt, est vituperabile. Sed qui credit ea quæ non sunt rationi consona, rationem abnegat. Ergo est vituperabilis.

3. Præterea. Discretio est illa quæ facit omne opus hominis laudabile. Sed cum omnis nostra discretio sit per rationem, in his quæ præter rationem sunt, non habemus aliquid quo discernamus. Ergo hoc credere non est laudabile: quia ita potest aliquis credere falsis, sicut veris.

Sed contra est quod dicitur Joan. xx. 29. *Beati qui non viderunt, & crediderunt.*

Præterea. Omnis actus virtutis est meritorius, & laudabilis, quantum est in se. Sed credere quæ non videntur, est actus fidei, quæ est virtus. Ergo est laudabile, & meritorium.

QUÆSTIUNCULA III.

1. Ulterius. Videtur quod ratio humana diminuat meritum fidei. Ratio enim sufficienter probans, totaliter meritum fidei evacuaret: quia ut dicit Gregor. hom. xxvi. in Evang. *Fides non habet meritum cui humana ratio præbet experimentum.* Ergo ratio aliquantulum persuadens, meritum fidei diminuit.

2. Præterea. Illud quod inducit ad corruptionem fidei, diminuit meritum fidei. Sed rationes, & disputationes inducunt corruptionem fidei, ut dicit Averroes in III. Physic. in prolog. ex hoc quod homo audit alia, & ex hoc minus adheret his quæ consuevit audire, & dubitare incipit. Ergo videtur quod

ratio humana meritum fidei diminuat.

3. Præterea. Opus quod pure propter Deum fit, magis est meritorium quam quando cum hoc fine admiscetur aliquid aliud temporale. Ergo pari ratione humana ratio fidei admixta meritum fidei diminuit.

Sed contra. Per rationes humanas fides elucidatur. Sed elucidantibus vita æterna promittitur, ut patet Eccli. xxiv. 31. *Qui elucidant me, vitam æternam habebunt:* quod non esset, si per elucidationem meritum fidei diminueretur. Ergo videtur quod ratio humana meritum fidei non diminuit.

Præterea. Quanto virtus est magis propinqua fini, tanto est magis meritoria. Sed finis fidei est intelligentia veritatis, ad quam homo propinquat per rationes humanas. Ergo ratio humana fidei meritum non diminuit, sed auget.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam quæstionem, quod in fide sunt quædam quæ sunt supra rationem humanam simpliciter, de quibus essentialiter est fides; & quædam quæ sunt supra rationem humanam alicujus, quamvis non supra rationem cujuslibet hominis, & ad utraque necessarium fuit dari fidem. Quia enim homini Deus providit finem qui est supra naturam hominis, scilicet plenam participationem suæ beatitudinis; oportet autem eum qui in finem tendit, si libero arbitrio agat, cognoscere finem, ex cujus consideratione dirigitur in his quæ sunt ad finem: ideo oportuit ut homo alicujus rei cognitionem haberet quæ naturalem cognitionem ejus excedit: quæ quidem cognitio homini datur per gratiam fidei. Sicut autem est in gratia perficiente affectum quod præsupponit naturam, quia eam perficit; ita & fidei subternitur naturalis cognitio, quam fides præsupponit, & ratio probare potest; sicut Deum esse, & Deum esse unum, incorporeum, intelligentem, & alia hujusmodi: & ad hoc etiam sufficienter fides inclinatur, ut qui rationem ad hoc habere non potest, fide eis assentiat. Quod quidem necessarium fuit propter quinque ut dicitur Rabbi Moyses in prima parte cap. xxxiiii. Primo propter altitudinem materiæ secundum elevationem à sensibus, quibus vita nostra connutritur: unde non est facile sensum, & imaginationem deserere; quod tamen est necessarium in cognitione divinorum, & spiritualium, ut dicit Boetius, Lib. I. de Trin. cap. 11. Secundo quia quamvis intellectus hominis naturaliter ordinatus sit ad divina cognoscenda, non tamen potest in actum exire per seipsum. Et quia cuiuslibet non potest adesse doctor paratus, ideo Deus lumen fidei providit, quod mentem ad hujusmodi elevet. Tertio quia ad cognitionem divinorum per viam rationis multa præexiguntur, cum fere tota Philosophia humana ad cognitionem divinorum ordinetur: quæ quidem non possunt nisi pauci cognoscere: & ideo oportuit fidem esse, ut omnes aliquam cognitionem haberent de divinis. Quarto quia quidam naturaliter sunt hebetes, & tamen cognitione divinorum indigent, qua in vita dirigantur. Quinto quia homines occupantur circa necessaria vitæ, & retrahuntur à diligenti consideratione divinorum.

Ad primum ergo dicendum, quod finis humanæ vitæ est cognitio Dei, etiam secundum Philosophos, ex Ethic. X. cap. viii. qui ponunt felicitatem ultimam in actu sapientiæ secundum cognitionem nobilissimam intelligibilem. Cognitio autem Dei quædam excedit nostram naturam, sicut visio quæ est per essentiam; & ad istum finem non potuit sufficienter

no

nobis provideri per nostra naturalia: & ideo necessaria fuit fides eorum quæ essentialiter ad fidem pertinent. Alia autem cognitio Dei est commensurata nostræ naturæ, scilicet illa quam de Deo habere possumus per rationem naturalem. Sed quia hæc habetur in ultimo humanæ vitæ, cum sit finis; & oportet humanam vitam regulari ex cognitione Dei, sicut ea quæ sunt ad finem ex cognitione finis: ideo etiam per naturam hominis non potuit sufficienter provideri etiam quantum ad hanc cognitionem Dei. Unde oportuit quod per fidem à principio cognita fierent, ad quæ ratio nondum poterat pervenire; & hoc quantum ad ea quæ ad fidem præexiguntur.

Ad secundum dicendum, quod bonum, ut dicit Dionysius, cap. iv. de Div. Nom. est sui diffusivum: unde ubi cognoscitur alia ratio diffusionis, cognoscitur alia ratio bonitatis. Per rationem ergo naturalem potest cognosci summum bonum, secundum quod diffundit se communicatione naturali, non autem secundum quod diffundit se communicatione supernaturali; & secundum hanc rationem summum bonum est finis nostræ vitæ: de quo oportet haberi fidem, cum ratio in illud non possit.

Ad tertium dicendum, quod ea quæ sunt ad fidem, debent proportionari fini: unde cum finis vitæ humanæ ultimus sit supra facultatem naturæ, & per consequens rationis, quæ ratio ex his quæ sunt ad finem, de fine conjectat; oportet quod etiam illa quæ sunt ordinata ad finem illum, supra facultatem humanam naturæ sint, & supra rationem: & ita non omnia quæ in divina sapientia supra rationem sunt, ad fidem pertinent, sed solum cognitio finis supernaturalis, & eorum quibus in finem illum supernaturaliter ordinatur.

SOLUTIO II.

Ad secundam quæstionem dicendum, quod, sicut Philosophus dicit I. Ethic. cap. xviii. laus proprie secundum respectum ad alterum quod dignius est, attenditur; sicut videmus quod actus concupiscibilis laudatur, in quantum ordinate se habet ad rationem; actus vero rationis, in quantum ordinate se habet ad intellectum, quo dirigitur; & actus etiam supremarum potentiarum, secundum quod convenienter se habent ad finem. Et propter hoc illa quæ sunt optima, non laudantur, sed honorantur. Et quia virtus est dispositio perfecti ad optimum, ut dicitur in VII. Physicor. text. i. ideo proprie actus virtutis laudabilis est. Nostra autem naturalis cognitio se habet ad divinam sicut ad superiorem: & ideo cum ratio nostra divinæ consentit, actus laudabilis est, sicut cum irascibilis subditur rationi: & ideo credere veritati primæ in his quæ non videntur, laudabile est, & opus meritorium, & opus virtutis.

Ad primum ergo dicendum, quod credere homini absque ratione probabili, est nimis cito credere: quia cognitio unius hominis non est naturaliter ordinata ad cognitionem alterius, ut per ipsam regulatur. Sed hoc modo ordinata est ad veritatem primam. Ad secundum dicendum, quod homo dum credit, rationem non abnegat, quasi contra eam faciens; sed eam transcendit, altiori dirigitur innixus, scilicet ad veritatem primam: quia ea quæ fidei sunt, etsi sunt diversa verba, esset diversa fides. Et dicendum, quod non dicitur esse fides verborum, sed quæ remota nihilominus crederet: unde, quantum in se est, non diminuit meritum nisi ex culpa creditis.

EXPOSITIO TEXTUS.

Quæ non proprie dicitur fides, sed veritas. Contra. Hic dividit fidem contra veritatem. Ergo fides veritatem non habet. Dicendum, quod hic accipit veritatem manifestam, quæ fidei succedit. **Ex fide verborum.** Contra. Nunc etiam non credimus tantum verbis: quia cum apud diversas gentes sint diversa verba, esset diversa fides. Et dicendum, quod non dicitur esse fides verborum, ut eorum in quæ credatur; sed quia ea quæ credenda sunt, est vituperabile, sed laudabile: quia homo debet se nobis per verba proponuntur, insufficienter nobis res erigere ad divina, quantumcumque potest, ut dicitur Philosophus X. Ethic. cap. xi. **Cum fides sit ex auditu.** Contra. Auditus interior à

Ad tertium dicendum, quod discretionem credentium habet homo per lumen fidei, sicut discretionem spirituum per aliquam gratiam gratis datam; unde homo lumen fidei habens non consentit his quæ sunt contra fidem, nisi inclinationem fidei derelinquat ex sua culpa.

SOLUTIO III.

Ad tertiam quæstionem dicendum, quod quantitas meriti ex duobus potest attendi, scilicet ex parte operis, & ex parte operantis. Opus quidem oportet ut sit virtuosum. Et quia virtus est circa difficile, & bonum, oportet quod habeat difficultatem, & bonitatem, quantum in se est: & ideo quod addit ad alterum eorum, addit ad meritum quantum est ex parte operis. Ex parte vero operantis requiritur voluntas: unde quanto magis quis voluntarie facit, tanto magis meretur; & semper quantitas meriti attenditur secundum radicem charitatis. Hæc autem quantitas est quasi formale respectu alterius: unde secundum eam certius est iudicium de quantitate meriti. Ratio ergo naturalis dupliciter potest induci in his quæ fidei sunt: vel cum ratio inducitur secundum fidem, vel contra fidem. Ratio autem inducta contra fidem addit difficultatem actus quantum in se est: unde manente eadem voluntate credendi, magis meretur qui credit ad quod videt multas rationes naturales in contrarium, quam qui eas non videt: sicut qui cum tentatur vehementius de luxuria, si resistit æquali voluntate, plus meretur. Ratio autem quæ secundum fidem inducitur, non facit videri id quod creditur: & ideo difficultatem operis, quantum in se est, non diminuit; sed quantum in se est, facit voluntatem magis promptam ad credendum; & ex ista parte potest augere meritum fidei; sicut habitus virtutis qui inclinatur ad actum in se difficilem, quem facilem reddit operanti. Unde patet quod tam causa rationalis in fide inducta, quam contra fidem, quantum in se est, meritum fidei auget: quamvis possit etiam diminuire utrumque ex defectu credentis.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio præbens sufficienter experimentum fidei facit visionem; & ideo difficultatem credendi evacuat. Sed talis ratio de his quæ per se ad fidem pertinent, haberi non potest.

Ad secundum dicendum, quod ex disputationibus corrumpitur fides in eo qui fidei firmam non habet, ex culpa ipsius. **Ad tertium dicendum,** quod ratio humana adducta non facit ut homo non pure propter Deum credat, quia remota nihilominus crederet: unde, quantum in se est, non diminuit meritum nisi ex culpa creditis.

vi-